

DISCURS LLIURAMENT PREMI SOLIDARITAT I MENCIÓ ESPECIAL MITJANS DE COMUNICACIÓ 2015

David Bondia, president de l'Institut de Drets Humans de Catalunya

Parlament de Catalunya

Barcelona, 15 de febrer de 2016

Molt Honorable Presidenta del Parlament de Catalunya, Il·lustres diputats i diputades, Digníssimes autoritats, Amigues i amics

En primer lloc, voldria agrair la gentilesa del Parlament de Catalunya de permetre'ns, un any més, lliurar el Premi Solidaritat de l'Institut de Drets Humans de Catalunya a la seva seu.

El lliurament del Premi ens dóna any rere any l'oportunitat de reconèixer la trajectòria d'una persona o entitat en la defensa dels drets humans, i de guardonar també un mitjà de comunicació per la difusió de les problemàtiques aparellades a la vulneració dels drets.

Voldria per tant, en segon lloc, felicitar els guardonats d'enguany i agrair-vos la vostra presència en aquest acte.

El lliurament del Premi també ens dóna l'oportunitat de fer una reflexió sobre l'estat i els reptes que planteja la protecció dels drets humans en el nostre entorn. Des de ja fa una anys, no només des de l'inici de la crisi econòmica sinó inclús abans, les grans problemàtiques en matèria de drets humans a casa nostra giren al voltant del progressiu desmantellament del nostre Estat de benestar, mitjançant unes retallades brutals, que estan deixant en un no-res la gran majoria de drets econòmics, socials i culturals (sanitat, educació, cultura, habitatge...etc). A aquesta situació ara se li ha afegit un intent descarat de criminalitzar la protesta, mitjançant la Llei de Seguretat Ciutadana (que forma part d'un entramat jurídic constituït també per altres reformes) que ens recorda temps passats i que pretén considerar com a enemics a tots aquells que volen alçar de forma pacífica la seva veu en contra de determinades polítiques clarament neoliberals.

En matèria de drets humans, podríem dir que la situació en la que ens trobem pot ser semblant a aquella que ens recorda Slavoj Zizek, al fer referència a l'obrer alemany, en l'època de la RDA, que aconsegueix un treball a Sibèria. Sabent que el seu correu serà llegit pels censors, diu als seus amics: "Hem de pactar un codi en clau: si us arriba una carta meva escrita en tinta blava normal, el que explico és cert; si està escrita en vermell, és fals".

Passen els dies i les setmanes i no arriba cap carta, però just al mes, als seus amics els hi arriba la primera carta, escrita en tinta blava, que diu: “Aquí tot és meravellós: les botigues són plenes, el menjar és abundant, els habitatges són grans i amb molt bona calefacció, en els cinemes es veuen les mateixes pel·lícules que a Occident...l'únic que no puc aconseguir és tinta vermella”.

Possiblement aquesta sigui la nostra situació avui en dia, malauradament gran part de la nostra societat ha perdut la capacitat d'escriure amb tinta vermella per tal de denunciar les flagrants violacions dels drets humans que s'estan cometent. No obstant, per sort, dins de la nostra societat hi ha persones i col·lectius com l'Associació Noves Vies i el col·lectiu Fotomovimiento que ens recorden que els defensors i les defensores dels drets humans, ja sigui a l'àmbit internacional, nacional o local, no deixaran de buscar la tinta vermella per tal d'explicar les realitats i fomentar la construcció de societats més justes i més igualitàries on els drets humans no siguin molts per pocs, ni pocs per molts, sinó molts drets humans per a tothom.

L'any 2015 vàrem escoltar parlar molt de drets humans. Recordem que va ser un any ple de cites electorals (eleccions municipals, autonòmiques i generals). Els discursos dels candidats i els programes dels partits en aquestes cites electorals van anar farcits de referències als drets humans. Vàrem sentir molts cants de sirenes en la matèria. Ara, l'any 2016 és el moment de passar de les paraules i de les promeses als fets, a l'efectivitat dels drets humans; no volem tornar-nos a adonar que a l'hora de prometre no hi ha límits però a l'hora d'acomplir sempre hi ha excuses...

Abans de que això ens torni a passar, possiblement, ja va sent hora de recordar que no ens hem de deixar enlluernar de nou per aquells que es dediquen a fer polítiques amb els drets humans i potenciar i incidir per tal que, d'una vegada per totes, es facin polítiques de drets humans. On es prioritzi la implementació d'aquest drets en funció de les necessitats i no dels costos com ens volen fer veure aquells que no creuen en lo públic malgrat estar obligats a gestionar-ho.

Des de l'IDHC estem convençuts que tenim els mitjans; és la proposta que es troba sota el concepte de drets humans emergents.

Aquest concepte revolucionari ens ensenya que si bé el vincle entre democràcia i drets humans és fonamental, no ens podem quedar només en la dimensió de la democràcia representativa –anar a votar cada quan toqui-. El vincle entre la democràcia i els drets humans s'articula mitjançant altres dimensions que sovint nosaltres i els nostres representats oblidem:

- Una democràcia igualitària on tots els éssers humans i totes les comunitats tinguin el dret a viure en condicions de dignitat. Això implica, per exemple, treballar per tal d'aconseguir acabar amb la pobresa energètica, fer realitat la renda bàsica de ciutadania i combatre les violències estructurals que hi ha a les nostres societats i que fomenten discursos de l'odi i de la discriminació.

- Una democràcia plural on tothom tingui el dret al respecte de la identitat individual i col·lectiva, així com el dret a la diversitat cultural. La nostra aposta ha de ser per societat intercultural on les identitats siguin múltiples i no úniques.

- Una democràcia paritària on dones i homes ostentin realment el mateix estatut jurídic, polític, econòmic, social, laboral i cultural i s'eradiqui el sostre de vidre i el terra enganxós. Una societat on es tutelini totes les manifestacions de comunitat familiar i que garanteixi el dret a l'autodeterminació personal i la diversitat sexual.

- Una democràcia participativa on tots els éssers humans i tota comunitat tinguem dret a participar activament en els afers públics i a gaudir d'una administració democràtica en tots els nivells de govern. I quan diem tots fem referència també als immigrants, exclosos la majoria de vegades de qualsevol tipus de participació.

- Una democràcia solidària on tothom tingui el dret al desenvolupament i el deure de salvaguarda cap a les generacions futures; no podem hipotecar els nostres recursos només per obtenir guanys econòmics immediats sense pensar en la sostenibilitat del nostre futur.

- I, una democràcia garantista en la que tots gaudim del dret al Dret, a la democràcia i a la justícia internacional. Una democràcia en la qual la pobresa no sigui considerada només com una causa de violacions dels drets humans sinó que passi a ser considerada en ella mateixa com una violació dels drets humans. Una democràcia que entengui que sense veritat, justícia i reparació és una democràcia imperfecte. I, una democràcia que accepti que el dret a la resistència no violenta i el dret a la desobediència de la societat civil és un dret humà.

Aquesta proposta fomenta la interacció entre la democràcia i els drets humans per tal de potenciar una clara separació entre els poders de l'Estat (un poder executiu, un legislatiu i un judicial, independents), on els mitjans de comunicació i les empreses (com a poders fàctics) també estiguin sotmesos als paràmetres de les garanties dels drets humans.

Això ens portarà, entre d'altres mesures, a la necessitat del refundar l'Estat (sigui quin sigui), però un Estat que fonamenti la seva existència en les persones que es troben en el seu territori (independentment de la nacionalitat) i no a l'inrevés. És a dir, tenir clar que el que fonamenta l'existència de l'Estat són les persones; els éssers humans som la seva raó de ser i la seva fonamentació. Quan creguem fermament en això podrem donar el primer pas per trencar les dinàmiques, fomentades des d'institucions que formen part de l'autoritat, que insisteixen en tractar-nos com a objectes i en concedir-nos privilegis en lloc de garantir-nos drets.

És evident que dins d'aquest argumentari cal incidir en el dret humà a decidir, un dret humà essencial però que no podem només limitar a escollir entre independència sí o independència no. El dret humà a decidir és molt més extens i consistent, implica exercir la capacitat de decidir moltes més coses que tenen un impacte directe en els éssers humans: decidir el nostre model sanitari, decidir el nostre model cultural, decidir el nostre model

econòmic -on les persones siguin més importants que els mercats-, decidir sobre l'especulació urbanística, decidir sobre el model social...són moltes les coses a decidir i se'ns ha de tenir en compte per evitar començar a construir la casa per la teulada.

El pas següent consistirà en reivindicar també l'essència del concepte de ciutadania. Un concepte incloent que va néixer molt vinculat al desenvolupament dels drets humans (per estendre la seva protecció i gaudiment no només al clergat, a la burgesia i a la noblesa, com va ser en el seu moment, sinó ampliant el seu contingut fins a cobrir a tots els éssers humans). Podem constatar com, avui dia, s'està utilitzant de forma interessada aquest concepte per buidar el seu contingut i deixar fora determinats col·lectius (migrants, refugiats, sense sostre, persones recloses,...). D'aquesta forma, no podem deixar de dir que ciutadans som tots i totes i ens correspon a tots i totes defensar aquesta ciutadania cosmopolita, sense exclusions.

Aquesta ciutadania cosmopolita està formada per totes les persones que es troben al nostre territori, els nacionals, els immigrants (també els menors immigrants no acompanyats, drets dels quals s'encarrega de protegir l'Associació Noves Vies) i els refugiats. Enlloc de construir una societat decent, on tothom tingui cabuda, des de diverses instàncies s'està fomentant la construcció d'una societat del menyspreu, on determinats col·lectius no tenen cap tipus de drets.

Per exemple, estem tractant als refugiats com a números, parlem de quotes, parlem de l'Europa fortalesa, parlem dels problemes que poden comportar i oblidem el deure de solidaritat que tenim envers a les dones i homes, nenes i nens, que fugen d'un conflicte ja que la seva vida corre perill. Hem acabat convertint la concessió de l'asil en un privilegi en mans dels Estats quan, originàriament, quan qui fugíem érem nosaltres era un dret humà. No es tracta de caritat, ni d'empatia ni d'exigència moral, és un deure jurídic que tenim cap els nostres germans.

Front a aquestes situacions, dues són les mesures que cal implementar ja:

- La primera consistiria en deixar, d'una vegada per totes, de parlar de col·lectius especialment vulnerables. Els nenes, els pobres, els immigrants, els refugiats...no són col·lectius vulnerables, són col·lectius vulnerabilitzats per culpa de determinades causes estructurals i polítiques interessades que estan molt presents en la nostra societat. Per acabar amb aquesta situació calen mesures radicals i estructurals i no simples accions conjunturals i oportunes.
- La segona consisteix en la necessitat de començar a escriure el llibre dels deures de la mateixa manera que hem escrit el llibre dels drets. Els deures constitueixen el contingut dels drets. No té sentit proclamar el dret a l'habitatge, el dret a la sanitat, el dret a l'ensenyament, sense desenvolupar lleis que estableixen el corresponents deures de garantir i protegir aquests per part de les autoritats públiques. No podem caure en el parany interessat de convertir els drets humans en simples privilegis.

Molt Honorable Presidenta, digníssimes autoritats, amigues i amics: en aquest camí que ara cal transitar, podem tenir com a referents a entitats i persones que no han renunciat a buscar la tinta vermella per tal d'explicar i corregir les situacions en matèria de drets humans. Així, per una part, un referent és l'Associació Noves Vies al no estalviar esforços per tal de tornar la dignitat als immigrants menors no acompanyats, al visibilitzar a aquestes nenes i nens que han estat sistemàticament invisibilitzats per la nostra societat i per les nostres autoritats, al posar en marxa tots els mecanismes possibles per recuperar els seus projectes de vida; i per una altra part, un altre referent és el col·lectiu Fotomovimiento, per la seva reivindicació del dret humà a conèixer la veritat, el dret a rebre una informació veraç i la denúncia de les arbitrietats que moltes vegades es cometen des dels poders públics sota l'argument i el missatge de la por i de la seguretat que s'està transmetent des de determinats representats del poder executiu, legislatiu i judicial. Així, des dels mitjans de comunicació -mitjançant la denúncia i la crítica constructiva no partidista-, es poden crear les condicions per tal de construir un món, un Estat i una ciutat on els valors dels drets humans, els drets humans emergents i els drets humans de proximitat, no només siguin inherents a les entitats de la societat civil, sinó que també guiïn les actuacions dels poders públics.